VALTIOVARAINMINISTERIÖ

23.5.2016

vero-osasto

Eduskunta
Tarkastusvaliokunta
00102 Eduskunta

Viite: Kutsu asiantuntijaksi eduskunnan tarkastusvaliokuntaan – Harmaan talouden torjunta

Eduskunnan tarkastusvaliokunta on kutsunut valtiovarainministeriön edustajan asiantuntijakuulemiseen koskien Hallituksen vuosikertomusta 2015 K 10/2016 vp. Kuulemisen teemana on harmaata taloutta ja verovajetta koskevat valiokunnan kannanotot.

Harmaan talouden torjunnan strategia ja toimenpideohjelman valmistelu.

Sisäministeriö asetti tammikuussa 2016 talousrikostorjunnan johtoryhmän, jossa on edustettuna laajasti eri ministeriöitä ja viranomaisia. Talousrikostorjunnan johtoryhmän tehtävänä on ensi vaiheessa valmistella harmaan talouden torjunnan strategia talouspoliittiselle ministerivaliokunnalle käsiteltäväksi.

Valtioneuvosto on huhtikuussa 2016 tehnyt periaatepäätöksen kansalliseksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi 2016-2020. Strategian voimassaoloaika on aikaisempia torjuntaohjelmia pidempi ja jatkuu yli vaalikauden. Tällä varmistetaan jatkuvuus sekä strategiaan sisältyvien hankkeiden toteutuminen ja niiden vaikutusten riittävä arvioiminen. Tavoitteena on vähentää sekä kansallista että kansainvälistä harmaata taloutta ja talousrikollisuutta Suomessa. Strategiassa kiinnitetään huomiota erityisesti kansainvälisiin raha- ja tavaravirtoihin sekä liikkuvan työvoiman kysymyksiin.

Strategialla pyritään edistämään sellaisia hankkeita, joiden päämääränä on parantaa yritysten mahdollisuuksia terveeseen kilpailuun sekä helpottaa yritysten julkisten velvoitteiden hoitamista. Erityisesti pyritään edistämään harmaata taloutta ja talousrikollisuutta ennalta estäviä toimenpiteitä. Strategian toimenpiteet on tarkoitus toteuttaa ensisijaisesti viranomaistoimintaa kehittämällä. Strategialle on valmistumassa toimenpideohjelma, joka konkretisoi strategian tavoitteita.

Talousrikostorjunnan johtoryhmä seuraa strategian ja toimenpideohjelman etenemistä, arvioi muutostarpeita ja raportoi hankkeiden etenemisestä talouspoliittiselle ministerivaliokunnalle vuosittain.

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian toteutumisen seurantaa varten on asetettu myös parlamentaarinen työryhmä.

Keskeiset toimenpiteet valtiovarainministeriön toimialalla

Valtiovarainministeriön toimialalla keskeisin harmaan talouden torjuntaan vaikuttava hanke kuluvalla hallituskaudella tulee olemaan kansallisen tulorekisterin perustaminen. Kansallisen tulorekisterin perustamishanke on käynnistynyt valtiovarainministeriössä marraskuussa 2014.

Tulorekisterihankkeen tavoitteena on, että työnantajat ja myöhemmässä vaiheessa muutkin tulonmaksajat ilmoittavat reaaliaikaisesti tulot tulorekisteriin, josta tulotiedot ovat niitä tarvitsevien viranomaisten ja julkista tehtävää hoitavien saatavilla. Tällä hetkellä työnantajat ilmoittavat maksamiansa palkkoja koskevat saajakohtaiset tiedot vasta maksuvuotta seuraavan vuoden tammikuussa. Näin ollen myös tulotietoja koskevaa valvontaa on tältä osin mahdollista tehdä vasta maksuvuotta seuraavana vuotena.

Tulorekisterin käyttöönotto mahdollistaisi verovalvonnan reaaliaikaistumisen. Tulotiedot saataisiin heti maksamisen jälkeen viranomaisten käyttöön, jolloin tulotietoja koskevaa valvontaa voitaisiin tehdä välittömästi verovuoden aikana.

Sivullisilmoittajilta saatavien verotustietojen hankinta tehostuisi tulorekisterin myötä ja tietojen oikeellisuus paranisi ja virkailijatyönä tehtävät korjaukset vähenisivät, mikä johtaisi oikeampaan verotuksen lopputulokseen. Tulorekisterin käyttöönotto mahdollistaisi verotuksen nykyistä joustavamman valmistumisen. Tämä tulisi vähentämään edestakaista rahaliikennettä, kun reaaliaikaisten palkanmaksutietojen perusteella ennakonpidätykset voitaisiin muuttaa vastaamaan tarkemmin lopullista veron määrää. Verotuksen joustavan valmistumisen myötä myös veronsaajien tilitykset voitaisiin tehdä tasaisemmin kuin nykyään.

Ennakkoperintärekisteröintien valvonta tehostuisi tietojen reaaliaikaisuuden myötä. Lisäksi perinnän vaikuttavuus paranisi, kun Verohallinnolla on käytössään reaalikaista tietoa palkanmaksuista.

Tietojen reaaliaikaistumista koskevat hyödyt koskisivat myös muita tulotietoja tarvitsevia tahoja, kuten Kansaneläkelaitosta ja työeläkeyhtiöitä. Viranomaiset ja muut tietoihin oikeutetut tahot voisivat saada tiedot suoraan tulorekisteristä Verohallinnon sijasta siltä osin, kun tiedot ovat tulorekisterissä. Velvoitteidenhoitoselvitykset tarjoaisivat reaaliaikaisempaa tietoa siitä, miten yritykset ovat hoitaneet velvoitteensa.

Työnantajat hyötyisivät siitä, että heidän ei enää tarvitsisi ilmoittaa samoja tulotietoja useampaan kertaan monelle eri viranomaiselle, vaan kaikki tulotietoja tarvitsevat viranomaiset saisivat tiedot tulorekisteristä.

Lähtökohtana on lainsäädäntö, jossa säädettäisiin tulorekisteristä ja siihen liittyvistä toiminnoista. Samalla valmistellaan tarvittavat muutokset kunkin hallinnon-alan lainsäädäntöön. Kansallisen tulorekisterin käyttöönoton yhteydessä toteutetaan siirtyminen palkanmaksukausittaiseen palkkatietojen ilmoitusvelvollisuuteen, mikä mahdollistaa reaaliaikaisen verovalvonnan. Tämän hetkisen arvion mukaan kansallinen tulorekisteri otettaisiin käyttöön vuosien 2019 ja 2020 aikana.

Toinen keskeinen harmaan talouden torjuntaan vaikuttava asiakokonaisuus on viranomaisten tietojenvaihdon kehittäminen. Viranomaisten välisen tietojen vaihdon esteiden ja rajoitteiden poistaminen on kustannustehokkain keino tehostaa harmaan talouden torjuntaa. Asiassa on huomioitava kansainvälisen tietojenvaihdon kehittäminen, viranomaisten välinen tietojenvaihto Suomessa sekä velvoitteidenhoitoselvitysten käyttöalan laajentaminen.

Veroviranomaisten tietojensaanti kaikista osakkeiden omistajista tulee laajentumaan 2017 lukien.

Veroviranomaiset tulevat saamaan hyvin kattavasti tietoa suomalaisista osakeomistuksista OECD:n yhteisen raportointistandardin (Common Reporting Standard – CRS) ansiosta. Tämä otetaan käyttöön lokakuussa 2014 allekirjoitetulla monenkeskisellä toimivaltaisten viranomaisten sopimuksella finanssitilitietojen automaattisesta vaihtamisesta. OECD:stä keväällä 2016 saadun tiedon mukaan monenkeskiseen sopimukseen on liittynyt jo yli 80 lainkäyttöaluetta. Tietojenvaihto alkaa vuonna 2017 koskien tietoja vuodelta 2016. Saatava tieto on tilien saldotietoa sekä tilillä säilytyksessä oleville varoille kalenterivuonna maksettujen osinkojen, korkojen, myynti- ja lunastushintojen sekä muiden tuottojen yhteismäärätiedot. Tietoja vaihdetaan tapahtumavuotta seuraavan syyskuun loppuun mennessä.

Lisäksi ns. virka-apudirektiivin (Euroopan unionin neuvoston direktiivi 2011/16/EU hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla) muutos sisältää CRS vastaavat säännöt. Sitä sovelletaan jäsenvaltioiden välisessä tietojenvaihdossa. Myös siinä tietojenvaihto alkaa vuonna 2017 koskien tietoja vuodelta 2016, paitsi Itävallan osalta, joka tulee mukaan vuotta myöhemmin

Harmaan talouden torjunnan strategiaan liittyvän toimenpideohjelman valmistelussa on lisäksi ollut esillä, että Verohallinto voisi laatia selvityksen tyyppihyväksyttyjen kassajärjestelmien soveltuvuudesta Suomeen. Selvityksessä huomioitaisiin tekninen toteutus, kustannukset viranomaisille ja yrityksille sekä vaikutusarviot.

Harmaan talouden torjunnan kannalta merkittävä asia on harmaan talouden torjunnan keskeisten viranomaisten riittävät toimintaresurssit myös tulevaisuudessa. Erityisesti huomiota on kiinnitettävä siihen, että yhteiskunnan verotulojen kertyminen pystytään jatkossakin turvaamaan. Mahdollisista tulevista julkisen sektorin leikkauksista päätettäessä olisikin tärkeää tehtäväkohtaisesti tarkastella mihin leikkauksia voidaan kohdentaa ja mitkä toimet yhteiskunnassa kuuluvat niihin, joiden toiminta on kaikissa tilanteissa turvattava.

Timo Annala
Neuvotteleva virkamies